

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dissertationes De Actibus Humanis

Karchne, Simon

Augustæ Vindelicorum & Græcensis, 1716

Deciditur an & quid veri contineant relatæ à n. 550. sententiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39981

rum, & reale veritate, & realitate, quam objectum conditionatum habet prout substans conditioni sic apprehensa.

*Deciditur: an, & quid veri
contineant relata à n. 550.
sententia?*

554. **D**uo præmitto: unum ex fine *num. 553.* mihi apparere veram regulam discernendi inter hypotheses impossibiles inferentes à non inferentibus ambo contradictionis extrema.

Alterum, quod delectatio de aliquo objecto possit esse mala moraliter; etsi ex parte objecti fiat præcisio ab omni malitia morali, e. g. copula conjugalis Petri cum Berta non est moraliter mala, & tamen si aliquis distinctus à conjugibus delectaretur illà, hæc delectatio est moraliter mala, non objective seu vi objecti (cum objectum nempe copula conjugalis secundum se sit licita) sed ex parte solius delectationis, quia jure naturæ est prohibitum, ne quis extra conjugium habeat delectationem sensibilem internam, vel externam circa copulam talem. *Cardenas Crisis Theolog. Diss. 41. num. 29.*

Item si amens Petrum vulneret, vulneratio hæc caret morali malitiâ defectu libertatis, est enim actio necessaria, proinde incapax moralis malitiæ: & tamen si quis liberè gauderet de vulneratione Petri, secundum omnes gaudium istud est peccatum, cujus malitia moralis cum non sit ex parte objecti, necesse se teneat ex parte gaudij. Idem est in blasphemia prolata à stulto, aut in imagine

sancta ab eodem conculcata: neutra actio ex parte objecti est moraliter mala, & tamen gaudens de istis actionibus ut irreligiosis peccat contra Religionem non titulo actionis irreligiosa, utpote non peccaminosa, ergo gaudium ejusmodi est moraliter malum malitiâ se tenente ex parte solius gaudij; quia gaudere contumeliâ DEO illatâ, aut irreverentiâ exhibitâ sacrae imagini est malum morale contra Religionem malitiâ se tenente ex parte gaudij, cit. *Carden num. 28. & 30.*

555. Dico primo judicium conditionatum in ratione pura propositionis, seu repræsentationis sufficere, ut imputetur honestas, aut malitia. Ita Izquierdo, cujus sententiam relata *num. 550.* ob rationem ibi adductam amplector.

Dico secundò, desiderium conditionatum de objectis jure positivo sive humano, sive divino vetitis sub conditione removente ab illis malitiam totam e. g. si non essent prohibita, carere omni culpa. Hæc conclusio est secundæ sententiæ per *num. 551.* Ratio quia nulla malitia tunc repræsentatur in objecto prout substans tali conditioni e. g. *vesceret carnibus die Veneris, si lex Ecclesie non inhiberet; non confiterer peccata, si DEUS non præciperet; si non vovissem castitatem, ducerem uxorem:* nec actus conditionatus desiderij ex parte sui opponitur ulli virtuti, aliàs secluso præcepto de objecto esset inhibitus.

556. Dico tertio, desideria conditionata de objectis jure naturæ prohibitis (à quibus pro aliquibus circumstan-

tijs potest separari malitia materialis) sunt licita pro jis circumstantijs, pro quibus & sub quibus representantur separata à malitia. Ita citata secunda sententia, quàm persuadet ejusdem ratio *num. 551. vers. de objectis vero*: nam prout vestita talibus circumstantijs sunt simpliciter honesta, nec desideria conditionatè tendentia in illa ut talia opponuntur ulli virtuti notabiliter secluso periculo affectus peccaminosi presentis, aut presentis delectationis sensibilis in materia venerea, ut notavi citato numero *vers. dixi salutem*.

Limitationem addo hic aliam: nisi ex illis objectis sit aliquod physicè malum alteri, & ut tale illi cuperet, aut de eo gauderet: cupere enim malum, seu noxium alteri ut malum illi, aut de eodem gaudere est odium contra charitatem pro nullis circumstantijs licitum; idem dic de affectibus conditionatis, qui etsi relatè ad objectum ut substans conditioni sint liberi à malitia, ex parte tamen actus adhuc opponuntur alicui virtuti; hoc probant exempla allata *n. 554. & afferenda à num. 558.*

Dixi ut malum illi: quia malum physicum sub ratione boni aliquando licitè est alteri optabile, & citra culpam de eo ut bono est gaudium licitum, de quo suo loco.

557. Dico quarto desideria, & affectus conditionales de objectis à lege naturali prohibitis intrinsecè, seu in se, pro nullis circumstantijs cononestabilibus, in quibus conditio ab objectis excludit moralem malitiam, esse, quantum est ex parte objecti amati, licitos. Ita Cardenas *D. 54. c. 3*, cujus sententia est

Valq. Pal. & Tamb. per *num. 552*. Ante probationem apprimè advertit Cardenas *num. 27*. cum actuum moralium ejusmodi malitia consistat in dissonantia cum natura rationali ut tali, & rectè ratione, hæc dissonantia constituat intrinsecè similes actus (e.g. mendacium, occisionem, Petri Machiam cum Berta, perjurium, infidelitatem, vulnerationem, aut occisionem DEI) est impossibile cognosci mendacium, occisionem Petri, &c. in se. non cognità dissonantià cum ratione, ergo ab hac intellectus præcindere non potest, sed duntaxat à differentiis dissonantiæ: & ideo, cum dicimus, *Si mendacium non esset dissonum rationi*, hic actus non est operatio intellectus præcindentis, sed negantis prædicatum de subjecto (quod subjectum constituit, prædicatum istud, *si esset dissonum rationi*) negat enim id ipsum, quod ex parte subjecti in se considerati seu in ly mendacium apprehenditur.

Verùm voluntatis etiam efficax affectus non sumit suam specificam malitiam ab objecto, quale est in se, sed ab objecto, quale proponitur per intellectum, ergo si per intellectum proponitur sine malitia, affectus etiam efficaciter id prout sic propositum appetens ab objecto nullam attrahit malitiam, idque procedit, etsi conditio, sub quâ proponitur, sit impossibilis in se; qualis est hæc: *Si mendacium non esset dissonum rationi, mentirer*. Quia non est attendendum ad impossibilitatem, quam in se continet, sed ad impossibilitatem, aut possibilitatem, quam significat, & quæ ut talis intellectui proponitur ex parte conditionis,

ditionis, ex parte autem conditionis in propositione proxima non proponitur impossibilitas mendacij seu contonantia & dissonantia mendacij cum ratione, sed solum non dissonantia, quæ est quid possibile, & reale, quæ conditio sic apprehensa cum excludat à mendacio dissonantiam; fit, ut affectus conditionatus mentiendi significatus per *ly mentirer* sit inculpabilis, prout subest tali conditioni ut in simili dixi n. 553.

Probatur nunc conclusio quarta: illi affectus sunt liciti ex parte objecti, qui feruntur in objectum immune à materiali malitia, sed affectus præfati conditionales, alique similes habentes pro conditione quid excludens malitiam ab objecto. E.g. *Si mendacium non esset dissonum rationi, aut non esset malum, aut si esset bonum*, feruntur in objectum e.g. *in mendacium* sub conditione excludente malitiam à mendacio, ergo affectus præfati conditionales ex parte objecti sunt liciti. Confirmatur: hæc conditionalis est vera, & necessaria; *Si mendacium non esset malum, esset amabile* licite à voluntate, non minus, quam licite sit amabile ab eo, qui ex invincibili ignorantia putat mentiri non esse peccatum, ideo invincibiliter ignorans malitiam mendacij non peccat. Quia licet mendacium realiter, & in se sit malum, non tamen intellectui proponitur ut malum; sed etiam illi, cui proponitur sub conditione, quod non esset malum, non proponitur ut malum; sed potius ut non malum, ergo si licite est amabile ab eo, qui invincibiliter ignorat esse peccatum, etiam licite potest a-

mari ab eo, cui proponitur sub conditione, quod non esset malum.

558. Dixi in conclusione hæc quarta: affectus conditionales esse licitos *quantum est ex parte objecti amati* seu, ex habitudine actus ad moralem objecti malitiam, quæ abesse supponitur vi conditionis illam excludentis; plerumque tamen ex habitudine oppositionis cum aliqua virtute, aut ex habitudine ad aliquam aliam circumstantiam sunt illiciti. Exempla hujus tria relege *num. 554.* & mox plura subjiciam: quo sensu est vera sententia communis, de qua *num. 552.*

Dico ergo quinto: sæpe, ac communiter affectus conditionales, de quibus in conclusione quarta, esse moraliter malos malitiâ non derivatâ ex objecto, sed tenente se ex parte solius actus ex oppositione, quam habet cum aliqua virtute; aut ex habitudine ad aliam circumstantiam. Ita Cardenas *D. 54. c. 4.* sic primo iste actus: *mæcharer, si non esset peccatum*, ex objecto, quod est mæchia, à qua conditio separat malitiam, malus non est: si tamen DEUS talem actum prohiberet, fieret moraliter malus ex habitudine ad præceptum divinum à quo deviare; aut quod sæpe fit, si voluntas in eum erumpat ex motivo delectationis.

Secundo *si non esset peccatum, concumberem cum Virg.* hic actus ex objecto non fit inhonestus, est tamen summa irreverentia contra Religionem erga tam sanctam personam similem actum elicere, quis enim neget fore irreverentem audaciam præter malitiam mæchia? Si Reginam alloquens diceret:

Tecum

Tecum rem haberem, si esses femina vulgaris. Terio actus hi: *si non esset peccatum, essem Hereticus, pejerarem, DEUM occiderem, &c.* Spectato objecto liciti sunt; siquidem ab hoc excludit conditio omnem malitiam, sunt tamen gravissima peccata ex parte actus ob ingentem irreverentiam DEO debitam ex virtute Religionis, quæ non patitur etiam conditionaliter ita effari de DEO: nonne foret irreverens audacia dicere Regi: *si esset mihi licitum, tibi alapam impingerem?* Deinde primus actus: *si non esset peccatum, essem Hereticus:* Equivaleat isti: *si hæresis non esset peccatum, non crederem DEUM vera dicere:* Secundus equivaleat huic: *si perjurium non esset peccatum, DEUM invocarem, ut testetur falsum; aut affirmarem DEUM esse testem falsi.* Tertius huic: *si DEI occiso non esset peccatum, ego, si possem, occiderem DEUM:* Hi autem actus sunt horrenda peccata non ex parte objecti, sed actus.

Quarto iste actus: *si esset licita occiso Petri, eum occiderem,* hic actus ex objecto nequit esse malus, cum ab eo sit exclusa vi conditionis tota malitia, est tamen malus ex parte sui: nam adhuc in illa hypothese Petro occiso esset graviter noxia, sed velle Petro graviter noxia, est grave peccatum contra charitatem.

559. Contra conclusionem quartam acriter se opponit Sanch. cit. *Lib. 1. c. 2. num. 23.* cuius fundamentum Cardenas cit. *D. 54. à num. 18.* reducit ad argumenta tria sequentia.

R. P. Karch. Diss.

Primum argumentum est: actio efficiens injuriæ proximum libere, & advertenter est ab intrinseco dissona rationi, id est, indefectibiliter dissonat rationi, ergo est impossibile, ut dicta actio non dissonet rationi: sed quodvis impossibile constituitur utraque parte contradictionis, ergo desiderans aliquid impossibile, desiderat contradictionis partem utramque, ergo cum sit impossibile, ut actio efficiens proximum injuriæ non dissonet rationi, seu ut non sit peccatum, desiderans actionem proximo injuriosam, ut non sit peccatum, desiderat utramque partem contradictionis, nempe ut esset peccatum, & non esset peccatum, seu ut dissonaret rationi, & non dissonaret rationi: atque desiderium desiderans esse peccatum, & non esse peccatum est in genere moris dissonum rationi atque a deo moraliter malum per *num. 553.* sub principium.

Respondet Cardenas *num. 70.* concessio antecedente cum consequentia, & subsumpto antecedente, distinguit hujus primum consequens: desiderans aliquid impossibile propositum ut tale, sive ut impossibile desiderat utramque partem contradictionis concedo consequentiam, desiderans aliquid impossibile propositum ut verum & reale pro eo statu desiderat utramque partem contradictionis nego consequentiam.

Ad secundum consequens concedo, quod sit impossibile, ne actio injuriosa proximo dissonet rationi, sive ut non sit peccatum, si proponatur prout est in se, & à parte rei; nego autem esse impossibilem prout propositam intellectui pro statu conditionato sub conditione

H h h

remo.

removente ab ea actione injuriosa dissonantiam cum ratione, seu peccatum; proinde voluntas eam prout subest tali conditioni desiderans non desiderat ut impossibilem, sed ut veram, & realem pro tali statu conditionato, consequenter pro tunc non desiderat esse peccatum, & non esse peccatum, cum non desideret ut impossibilem sed ut possibilem, veram, ac realem, & ideo actioni præfata proximo injuriosæ, prout subest conditioni excludenti peccatum, convenit præcisè non peccatum, ergo eam pro tali statu desiderans non desiderat peccatum, sed præcisè non peccatum.

Instabis, conditio hæc: *Si actio injuriâ afficiens proximum non esset peccatum, est impossibilis*, ergo claudit utramque partem contradictionis, nempe peccatum, & non peccatum; idem enim est, ac si dicat: *si esset peccatum, & non esset peccatum*, sed volens afficere proximum injuriâ sub hac conditione vellet peccatum, ergo etiam volens illam sub conditione: si non esset peccatum, vellet peccatum.

Respondeo, distinguo antecedens: est impossibilis in se, concedo antecedens. Est impossibilis prout proposita intellectui respectu actûs desiderantis, nego. Dum enim dicitur: *Si injuria proximum afficiens non esset peccatum*, ex parte conditionis apprehenditur ut vere, & realiter licita, & non prout impossibiliter licita. Eodem modo distinguo consequens, claudit utramque partem contradictionis: si attendatur ad impossibilitatem, quam conditio in se importat, concedo consequentiam, si attendatur solum id, quod importat pro-

posita intellectui ex parte hypothesis, nego consequentiam.

Quare esto verum sit, quod sic dicens: *Si actio proximo injuriosa esset peccatum, & non esset peccatum*, vellet utramque partem contradictionis, consequenter vellet peccatum ob argumentum evidens productum sub initium num. 553. secus dicens: *si actio talis injuriosa proximo non esset peccatum*, prout proposita intellectui juxta dicta.

560. Argumentum secundum contra conclusionem quartam: peccat, qui desiderat licere illicita, peccatum esse bonum, & malum morale esse honestum sed qui ponit eam conditionem: *si actio Petro injuriosa non esset peccatum*, desiderat peccatum esse bonum, & malum morale esse honestum, ergo peccat. Major probatur: desiderans licere illicita approbat peccatum, sed qui approbat peccatum, peccat, ergo, &c.

Respondet num. 76. distinguendo majorem: peccat, qui desiderat in sensu composito licere illicita, id est, qui vellet ea, quæ sunt illicita, simul licere, concedo majorem, peccat qui desiderat in sensu diviso licere illicita, id est, qui desiderat, quod ea, quæ in una hypothesis sunt mala, & illicita, in alia hypothesis non sint mala, sed licita. Nego majorem. Eodem modo volens malum morale pro sensu composito esse honestum peccat, secus volens in sensu diviso, id est, in hypothesis, quod actio sit moraliter mala peccat volens eandem sub eadem hypothesis esse honestam; non autem actionem, quæ sub una hypothesis si est mala, volens eandem sub alia hypothesis non esse malam, sed honestam.

Ad

Ad probationem majoris distinguo majorem. Desiderans in sensu composito licere illicita approbat peccatum. Concedo majorem, desiderans in sensu diviso. Nego majorem. Vel sic approbat peccatum desiderans actionem malam reventâ malitiâ esse licitam, minimè autem volens actionem, quæ sub una conditione est illicita, sub alia conditione non esse illicitam, sed honestam.

561. Argumentum tertium. Actus efficax voluntatis fertur in totam substantiam actionis, qualis ipsa est, & à tota substantia sumit speciem, sed iste actus: *Occiderem petrum, si liceret* est actus efficax, nempe sub tali conditione, ergo iste actus terminatur ad totam substantiam actus occisionis, qualis ipsa est; sed hæc est in se intrinsecè dissona rationi, ergo terminatur iste actus ad occisionem in se intrinsecè dissanam rationi, & ab ea sumit speciem, ergo est moraliter malus upote efficax; hic enim fertur in occisionem acceptam cum omnibus formalitatibus, & circumstantijs. Inefficax è contra desiderium terminari potest ad unam formalitatem ut præcisam ab alia, uti probat Cardenas *Cris. D. 44. c. 3. Art. 3. Conclus. 5.*

Respondeo distinguendo majorem: Actus efficax fertur in totam substantiam actionis, qualis ipsa est, proportionate ad suum statum absolutum, vel conditionatum. Concedo majorem, aliter nego majorem, & datâ minori distinguo consequens: terminatur ad totam substantiam occisionis, qualis ipsa est, pro statu absoluto nego consequentiam, qualis ipsa est pro statu conditionato concedo consequentiam; efficax i-

gitur affectus conditionatus non fertur in totam substantiam occisionis, qualis hæc est in statu absoluto, sed terminatur ad totam substantiam occisionis, qualis ipsa est pro statu conditionato.

Quapropter desiderium absolute desiderans copulam cum Berta conjugata est in specie adulterij; è contra desiderans conditionate efficaciter copulam cum eadem, si non esset conjugata, est in specie simplicis fornicationis. Disparitas est, quod desiderium absolutum fertur in copulam cum Berta accepta cum omnibus circumstantijs, proinde fertur etiam in circumstantiam conjugij, in quam non fertur desiderium conditionatum; fertur enim in copulam cum Berta ut præcisâ à conjugio, Cardenas *num. 70.*

562. Ex his inferes primo desideria, quibus quis actus jure naturali vetitos desiderat esse licitos, esse moraliter licita ex parte objecti. V.g. *O si mendacium esset bonum, vel utinam fornicatio non esset peccatum.* Ita Cardenas *Crisis Theologica D. 54. à num. 54.* Ratio est, quia desideria ejusmodi nullum moraliter malum habent ex parte objecti. Sic primum desiderium habet pro objecto mendacium, non ut est in se, sed ut sub ratione boni propositum ab intellectu; secundum verò fertur in fornicationem ut propositam sub ratione non peccati, sed nec mendacium propositum sub ratione boni, nec fornicatio proposita sub ratione non peccati est malum moraliter, ergo tale desiderium nullum moraliter malum habet ex parte objecti, sed si ita est, talis desiderium ex parte objecti est moraliter licitum.

H h h 2

Infe-

Inferes secundo, plerumque ejusmodi desideria aliunde esse illicita ob oppositionem, quam habent ad aliquam virtutem, aut habitudinem ad aliquam illicitam circumstantiam conformiter conclusioni quintæ *num. 558*. Unde illicita sunt sequentia desideria: *utinam occiso esset licita, ut si Petrum occiderem. O si mihi liceret copula carnalis cum B. Virg. O si non esset peccatum DEUM contemnere, Eucharistiam, & Sacras imagines conculcare*. Hæc & similia desideria, licet ex parte objecti careant omni malitia ex parte tamen actus, seu sui opponuntur alicui virtuti ob rationes *num. 558*. primum enim desiderium est contra charitatem proximi; secundum contra virtutem Hyperdulæ debitæ Beatissimæ Virgini; tertium contra Religionem, seu cultum debitum DEO, & Sacris imaginibus.

Inferes tertio; etsi conditio impossibilis adjecta in matrimonio habeatur pro

non adjecta, in alijs tamen contractibus habetur pro adjecta, ergo etiam in casu nostro: Pal. *tom. 1. tract. 2. D. 2. p. 10. §. 3. num. 5.*

Demum placet animadvertio Tamb. *lib. 10. Decal. cap. 5. §. 5.* Sporer *p. 1. Theolog. Mor. cap. 6. num. 21.* hos & similes affectus: *Si non esset infernus, peccarem: Si non essem Religiosus, fornicarem; si essem adolescens, me vindicarem, carnes comederem, si DEUM non timerem &c.* dupliciter expressi posse nempe optativè, & sic sunt peccata ejusdem gravitatis cum objectis; fiunt enim cum actuali affectu ad materiam peccaminosam, siquidem conditio non aufert malitiam. Secundo in sensu enuntiativo, id est, indicando solum infirmitatē propriam, quæ nisi consideratione status reprimeretur, aut timor DEI frangeret, erumperet in peccatum, & in hoc sensu carent omni novo, hoc approbat etiam Vasq. *1. 2. D. 116. cap. 2.*

pet. n. 552.

§. VII.

An idem actus internus, aut externus, tam naturalis, quam supernaturalis possit esse moraliter bonus, & malus.

563. **D**ico primò: idem actus extrinsecus respectu ejusdem operantis eodem tempore potest elici ex finibus pluribus uno bono, & altero pravo;

atque adeo esse respectu finis boni extrinsecè bonus, respectu finis mali extrinsecè malus. Ita Hesinx hîc *D. 3. n. 16.* Ariag. Oviedo. Ripald. contra Marat. hîc